

Економічні науки

УДК 336

Кейрибарян Діана Петросівна

студентка

Харківського навчально-наукового інституту

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Гнип Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук, старший викладач

кафедри фінансів банківської справи та страхування

Харківський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

**АНАЛІЗ СТРАХОВОГО ПРОЦЕСУ ТУРИЗМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

**АНАЛИЗ СТРАХОВОГО ПРОЦЕССА ТУРИЗМА И ОСОБЕННОСТИ
ЕГО РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ**

**ANALYSIS OF TOURISM INSURANCE PROCESS AND
PECULIARITIES OF ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE**

Анотація. У статті розглянуто поняття страхування у туризмі як система відносин між страховою компанією і туристом по захисту його життя і здоров'я та майнових інтересів при настанні страхових випадків. Проведено оцінку специфічних закономірностей розвитку страхування у сфері туризму в Україні. Надано аналіз основних тенденцій розвитку страхування туризму у взаємозв'язку із розвитком туризму як галузі.

Ключові слова: страхування, страховий процес, зовнішній туризм, страхування туризму, страхові ризики, страховий продукт, вартість полісу.

Аннотация. В статье рассмотрено понятие страхования в туризме как система отношений между страховой компанией и туристом по защите его жизни и здоровья и имущественных интересов при наступлении страховых случаев. Проведена оценка специфических закономерностей развития страхования в сфере туризма в Украине. Дан анализ основных тенденций развития страхования туризма во взаимосвязи с развитием туризма как отрасли.

Ключевые слова: страхование, страховой процесс, внешний туризм, страхование туризма, страховые риски, страховой продукт, стоимость полиса.

Summary. The article deals with the concept of insurance in tourism as a system of relations between an insurance company and a tourist to protect his life and health and property interests in the event of insured events. The specific regularities of development of insurance in the sphere of tourism in Ukraine have been evaluated. An analysis of the main trends in the development of tourism insurance in relation to the development of tourism as an industry is provided.

Key words: insurance, insurance process, outdoor tourism, tourism insurance, insurance risks, insurance product, policy value.

Постановка проблеми. В останні роки відмічається помітне зростання кількості страхових випадків. Погіршилася і страхова обстановка у ряді традиційно туристичних країн. Також, за останній час збільшилась кількість українських туристів, що виїжджають за кордон на відпочинок, але більшість з них не знайомі в достатній мірі з системою страхування. Тому тема дослідження є актуальною. Станом на сьогодні сучасний ринок страхування потребує нових підходів до розуміння основних категорій його функціонування, оскільки досвід показує, що

фінансова надійність посідає чи не останнє місце в структурі страхової послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні підходи до питання щодо вивчення страхового ринку в Україні перебувають у колі наукових інтересів таких вчених, як: В. Базилевич, С. Попович, І. Стремковська, О. Заруба, Л. Рейтмана. Дослідження особливостей у туристичній діяльності та їх страхування здійснено у працях таких науковців, як: А. Крутик, О. Охріменко, Л. Шматько та ін. Однак, незважаючи на певні дослідження з цієї проблеми, ринок страхування у сфері туризму потребує як теоретичного так і практичного вивчення.

Мета статті. Метою даного дослідження є виявлення сучасного прояву специфічних закономірностей розвитку страхування в сфері туризму.

Основні результати дослідження. Зростання туристичного потоку у світі та динамічний розвиток туристичного бізнесу в Україні особливо актуалізують питання безпеки туристів під час подорожей. Особливість туристичного бізнесу проявляється у наявності різних факторів ризику, які мають безпосередній вплив, з одного боку, на туристів, а з іншого - на діяльність туристичних підприємств. З огляду на це, однією з найважливіших умов формування дієвої системи безпеки в туризмі є страхування [2].

Страхування громадян, що виїжджають за кордон, є в Україні порівняно новим видом страхування, що активно розвивається. Його виникнення пов'язане зі зміною способу життя вітчизняних громадян і значним збільшенням кількості закордонних поїздок.

Особливості страхування в туризмі стосуються безпосередньо страхування туристів. Застосовуються наступні види страхування (рис.1.):

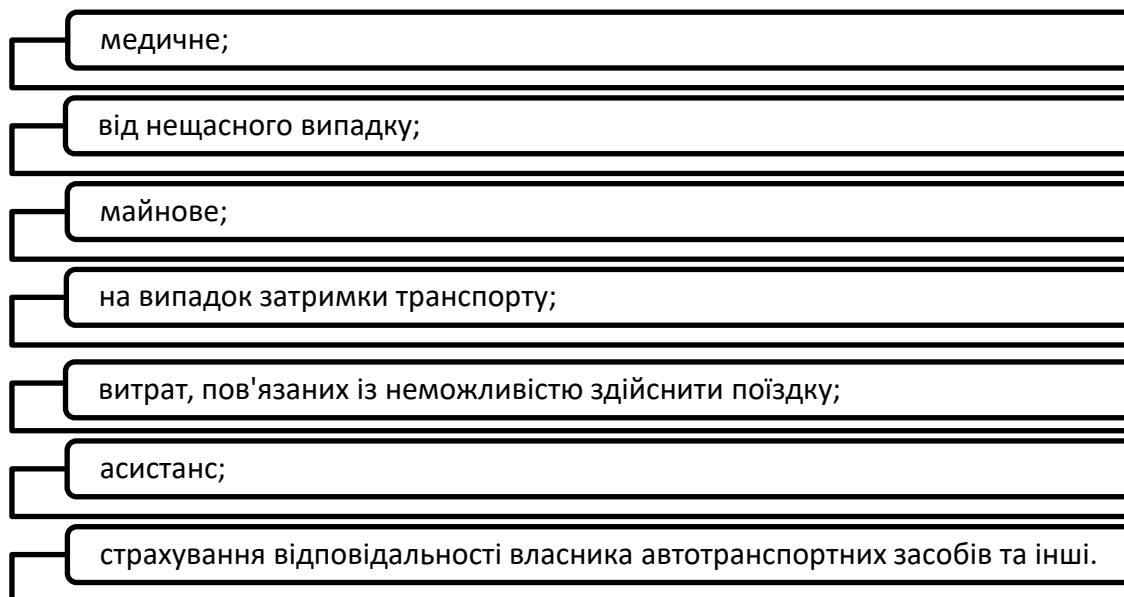

Рис. 1. Види страхування туристів

Страховий ринок є однією з найбільш вагомих складових ринку фінансових послуг, стабільність його функціонування забезпечує стабільність реалізації захисної функції страхування. На даному етапі розвитку в Україні спостерігається зростання кількості небезпек та загроз, активність суб'єктів на ринку зменшується [1]. Лише за окремими страховими обов'язковими послугами, обсяг премій зростає. Протягом 2000—2008 рр. розвиток страхового ринку України мав висхідний характер. Пізніше його зростання сповільнилось, а за окремими видами страхування навіть набуло негативних тенденцій але фінансовий потенціал туристичного страхування є надзвичайно високим та продовжує швидко зростати (рис. 2).

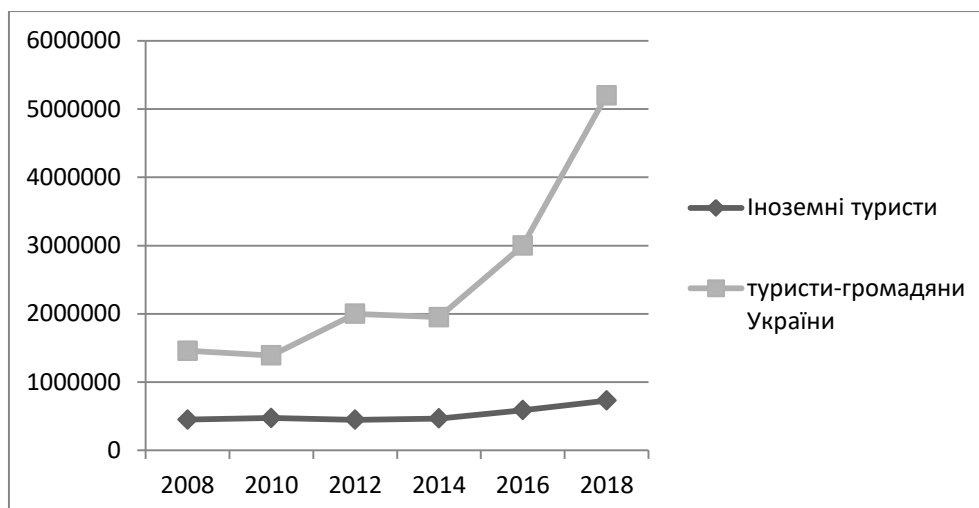

Рис. 2. Динаміка туристичних потоків України, 2008-2018 рр.

Особливо стрімкою є динаміка кількості українських туристів. За період 2016—2018 рр. середній темп росту кількості туристів, що відвідують інші країни, складала 39 % щорічно. На протилежному боці зовнішнього туризму, зростання внутрішнього було не настільки стрімким і складало близько 1 % щорічного приросту за цей же період [3]. Відповідно динаміка ринку надання туристичних послуг та його структура суттєво змінилися. На ситуацію суттєво вплинуло падіння курсу національної грошової одиниці, та непроста ситуація у країні в 2014 році, що викликало тимчасове скорочення потоку споживачів туристичних послуг у 2015 році. Зазначена динаміка туристичних потоків сформувала сприятливе страхове поле для страхування у сфері туризму. За досить приблизними розрахунками при придбанні страхового полісу зовнішнього туризму пакету "стандарт" за вартістю цього полісу у страхових компаніях ТОП 10 при подорожі до країн Шенгенської зони на п'ять днів фінансовий потенціал ринку страхування у сфері туризму складає від 312,460 до 513,955 млн грн.

Ринок страхування у сфері туризму підлягає значним флуктуаціям, пов'язаним із змінами уподобань потенційних страхувальників щодо мети майбутніх подорожей. Найкращим чином це ілюструє зміни у ТОП 10

країн зовнішнього туризму для українських туристів з 2006 по 2014 рік (рис. 3).

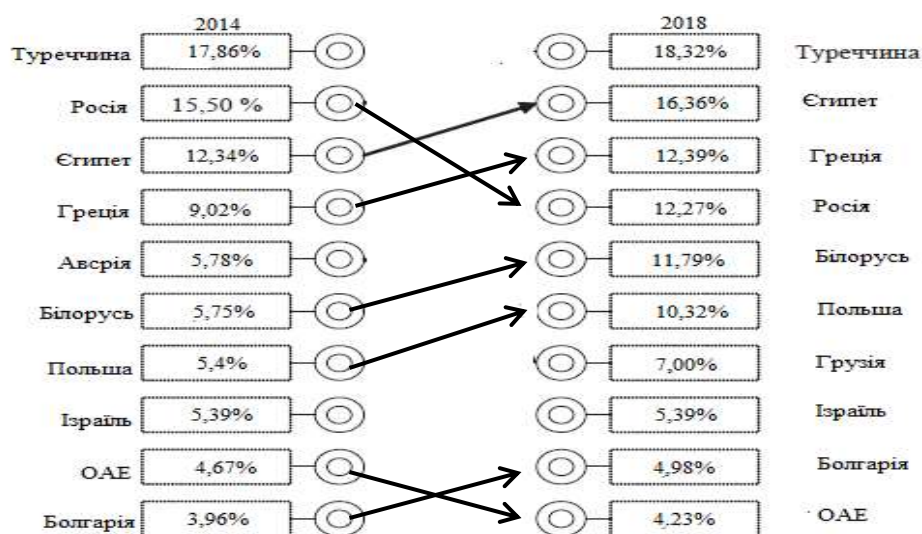

Рис. 3. Топ 10 країн зовнішнього туризму для українських туристів

Нині страхова обстановка у ряді традиційно туристичних країн є неспокійного. Одна з причин – брак культури поведінки туристів за кордоном. Вирішенню цієї проблеми могло б сприяти проведення туристичними фірмами з клієнтами докладного інструктажу перед виїздом. Звичайно, ніхто не застрахований від випадковостей (рис.4). Але деяким з неприємностей, що відбуваються з клієнтами, можна запобігти.

Рис. 4. Фактори ризику в туризмі згідно з міждержавним стандартом

Відповідним результатом є зміна обсягу ризиків, міри їх акумуляції та суттєві коливання зібраних премій (рис. 5). Останнє обумовлює суттєві зміни у фінансовій ефективності страхової діяльності. Крім того, зміни

пріоритетних для зовнішнього туризму країн змінюють також особливості взаємодії страхових компаній з компаніями асистансу.

Рис. 5. Структура ринку страхування туризму за зібраними преміями у ТОП 10 страхових компаній України у 2018 році

Кожна компанія-assistance має у своєму розпорядженні мережу, що складається з чергових центрів і бюро, розташованих у регіонах, на які поширюється дія поліса [3]. У разі настання страхового випадку клієнт повинен подзвонити в один із чергових центрів, номери телефонів яких зазначено на ідентифікаційній картці або полісі. Черговий центр передає виклик у найближче бюро, що займається безпосередньою організацією послуги, і підтверджує, що усі витрати буде оплачено. Чим більше в компанії чергових центрів і бюро, тим швидше вона зможе організувати надання допомоги клієнту.

Згідно з Законом України "Про туризм", туристичні фірми обов'язково мають страхувати українських громадян, які виїжджають у туристичну подорож за кордон (нагляд за виконанням цієї процедури покладено на Держкомтуризм). Але неузгодженість правових норм призводить до того, що туристичні організації страхують туристів не за власні кошти, а за рахунок клієнтів, але від свого імені [6]. Така ситуація

не сприяє посиленню страхового захисту наших співвітчизників за кордоном. Типовий поліс передбачає надання п'яти основних послуг (Рис.6.):

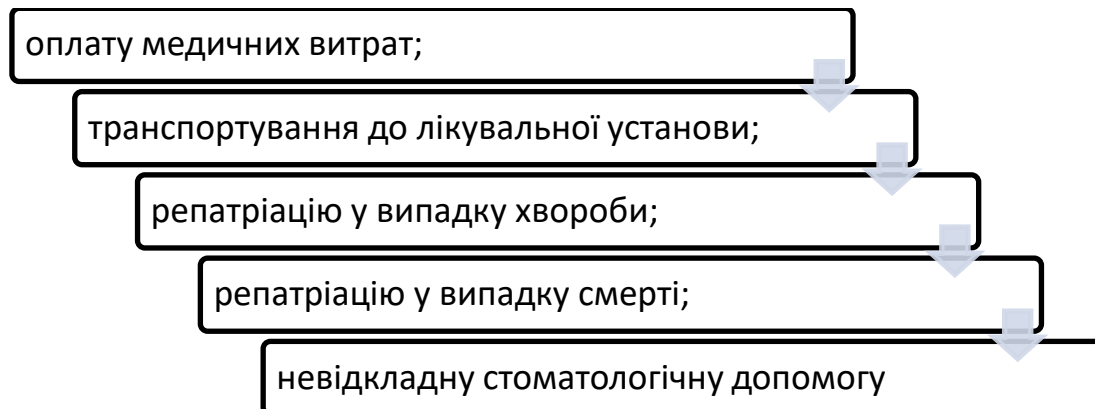

Рис.6. Основні функції типового полісу

Розмір базового ліміту суми становить: для країн СНД та близького зарубіжжя — 5 тис. дол. (хоча в цих країнах і не потребують наявності полісу), для країн — членів Шенгенської угоди — не менш 30 тис. дол., для США та Канади — 50-100 тис. дол. Усі компанії-assistance розвинутих країн світу, з якими працюють українські страховики, вважаються солідними. Але якщо ви їдете за межі Західної Європи, США, Японії або Канади, постарайтеся з'ясувати у страховій компанії, скільки бюро має її іноземний партнер у регіоні, що ви маєте намір відвідати [9]. Як правило, не підлягають відшкодуванню витрати, пов'язані з наданням застрахованому послуг екстреної медичної допомоги у випадках, якщо:

- подорож була здійснена з метою одержання лікування;
- страховий випадок відбувся в результаті прямого або непрямого впливу радіоактивного опромінення;
- витрати пов'язані з захворюваннями, які протягом визначеного періоду перед датою страхування потребували лікування;
- витрати пов'язані з вагітністю на пізніх термінах або абортами (за винятком змушеного переривання вагітності, що стало наслідком нещасного випадку) та родами;

- страховий випадок відбувся в результаті самогубства, замаху на самогубство, навмисних дій страхувальника;
- витрати пов'язані з венеричними захворюваннями, СНІДом або будь-яким подібним синдромом;
- витрати пов'язані з інтоксикацією після вживання алкоголю або наркотиків;
- витрати пов'язані з будь-яким протезуванням, включаючи стоматологічне й офтальмологічне;
- витрати не є обов'язковими для діагностики і лікування;
- лікування здійснювалося родичами застрахованого [7].

Проте, незважаючи на деякі позитивні тенденції ринку страхових послуг в туристичному бізнесі, сучасні реалії потребують вдосконалення страхового механізму в туризмі. Адже досвід показує, що збільшується кількість туристів, які не можуть отримати медичну допомогу за кордоном, оскільки страхові договори складені таким чином, що значна частина ризиків, з якими споживач може зіткнутися на відпочинку, не компенсуються. Багато ризикових подій не прописані в договорах страхування або ж відносяться до форс-мажорних випадків, які не завжди відшкодовуються страховиками. Причина такої проблеми очевидна - низькі тарифи на страхування туристів, які виїжджають за кордон. Так, у середньому обов'язковий страховий тариф перебування туриста в будь-якій європейській країні становить 11-15 грн. на день [5].

Отже, можна стверджувати, що українські страховики перебувають на стадії переосмислення світових тенденцій страхування з метою покращення бізнес-клімату в туризмі [8]. Сучасні реалії перебувають удосконалення соціальних стандартів захисту населення загалом і туристів зокрема. Мінімізація ризиків у туризмі можлива лише за умови налагодження активної співпраці між органами державної влади, туристичними підприємствами і страховими компаніями. Отже, питання

страхового забезпечення туристичної галузі потребують комплексного і системного підходу та виходу на якісно новий рівень.

Висновки та пропозиції. Розвиток страхування у сфері туризму має специфічний характер порівняно із загальними тенденціями страхового ринку. Основною причиною зростання страхування у сфері туризму у сучасний період часу є його тісний взаємозв'язок із ринком туристичних послуг. Якщо інші сегменти страхового ринку мають переважно ризиковий характер або пов'язані із загальноекономічною кон'юнктурою, то фінансовий потенціал страхування у сфері туризму прямим чином залежить від обсягу та структури наданих туристичних послуг. Основні негативні впливи на страхування у сфері туризму пов'язані із механізмом обґрунтування вартості страхових послуг та їх структурою. Оскільки туристичні страхові поліси мають комплексний характер, то вони акумулюють неоднорідні ризики, що суттєво утруднюють визначення адекватних страхових тарифів та визначають більшу ризикованість страхової діяльності. Крім того, ринок страхування у сфері туризму за розподілом страхових премій серед провідних страховиків має ознаки олігополії, для якої властива порівняно більша частота "цінових воєн". Це, а також більші витрати страховиків на ведення страхової справи (хоча б внаслідок необхідності здійснювати більші витрати на оплату послуг компаній асистансу) суттєво зменшують фінансову ефективність страхування у сфері туризму. Відтак, основною причиною зростання страхування у сфері туризму є його пряма залежність від тенденцій розвитку туристичної галузі (причому залежність від розвитку зовнішнього туризму).

Література

1. Абрамітова Д.Р. Розвиток страхування туризму в Україні/ Д.Р. Абрамітова // Вісник Української академії банківської справи: Зб. наук. праць. 2013. № 1 (34). С. 134-137.
2. Власова Н.М. Страхіві технології у сфері туризму/ Н.М. Власова, К. О. Вейнберг // Культура народів Причорномор'я. 2009. Вып. 176. С. 82-84.
3. Залєтов О. Асистанс та його особливості на страховому ринку/ О. Залєтов// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Зб. наук. праць. 2012. Вип. 133. С. 21-25.
4. Економічна статистика туризму. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
5. Козьменко О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія/ О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва та ін. Суми: Університетська книга, 2012. 315 с.
6. Консолідовані звітні дані за страховим ринком України. URL: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>
7. Лютак О.М. Аналіз та оцінювання інформації про основні туристичні потоки України/ О.М. Лютак, Л.В. Михальчук // Актуальні проблеми економіки. 2012. № 12 (138). С. 217-225
8. Охріменко О.О. Проблеми формування страхового захисту підприємницької діяльності у сфері туризму в Україні / О.О. Охріменко // Зовнішня торгівля: право та економіка. 2008. № 4. С. 126-131.
9. Расчёт стоимости полиса страхования туристов в СК "Арсенал страхование". URL: http://arsenal-strahovanie.com/individuals/turist_calc